

ΤΟ ΠΑΖΛ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

Μέσα στον καθημερινό βομβαρδισμό δυσάρεστων ειδήσεων πάνω σε εθνικά και παγκόσμια ζητήματα, δεν μπορώ να φανταστώ ότι υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που δεν καταλήγουν συχνά στο να κάνουν μια γενική αποτίμηση της ανθρώπινης κατάστασης συνολικά στην εποχή μας. Ειδικά όσοι έχουν μια γνώση και μια άποψη για την Ιστορία, έστω την πιο πρόσφατη, ίσως είναι συνηθισμένοι να συμπληρώνουν σταδιακά το «παζλ της ευρύτερης εικόνας» για την ανθρωπότητα σαν ατομική τους κοσμοθεωρία, η οποία δυστυχώς μέχρι στιγμής αντικειμενικά έχει περισσότερα

μελανά παρά φωτεινά χρώματα.

Αποτιμώντας τη σημερινή φάση του ανθρώπινου πολιτισμού και της ανθρώπινης κατάστασης βλέπουμε μια πολύ δύσκολη φάση γενικευμένης πίεσης και πορείας προς κατευθύνσεις τραγικής μοίρας, που γεννιέται από μια αυτοπρόκλητη φτώχεια σε ιδεολογικό και βουλευτικό επίπεδο.

Δηλαδή, ενώ βρισκόμαστε σε θέση τέτοιας ανάπτυξης και ευμάρειας ώστε οι καθημερινές – διεκπαιρευτικές πράξεις αυτοσυντήρησης και εξασφάλισης του βίου μας μέσα στη φύση και την κοινωνία είναι εύκολες για τον καθένα (δεν παραβλέπω τη φτώχεια μεγάλων πληθυσμών παντού στον πλανήτη, που προκαλείται όμως από την καπήλευση των πόρων και των δικαιωμάτων από λίγους) σε τομείς που μας προσδιορίζουν βαθύτερα σαν όντα σε συνάφεια με τη ζωή που μας περιβάλλει (δηλαδή τα υπόλοιπα βασίλεια και την περιβαλλοντική ισορροπία πόρων και αγαθών) με

το υπαρξιακό μέλλον μας ως είδος, και με ό,τι ανώτερο μπορούμε να φανταστούμε ότι μας γεννά και μας στηρίζει (άλλοι θα το πουν θεό ή ανώτερες δυνάμεις, άλλοι Εξέλιξη, Γαία, Ενέργεια ή ό,τι άλλο) οι εξελίξεις είναι όλο και φτωχότερες, αν όχι και αυτοκτονικές. Επιπλέον, δεν αναπτύσσεται καμμία θέληση από πουθενά για αυτή την επιστροφή στα πιο θεμελιώδη προαπαιτούμενα, κάθε αντίδραση σήμερα φτάνει μέχρι το επίπεδο της οικονομικής ανισότητας, σπανιότερα της κοινωνικής, λες και το μόνο ζητούμενο είναι να αποκατασταθούν παντού η «δημοκρατία», οι «αγορές», τα δικαιώματα των τριών (ή μήπως τεσσάρων;) φύλων, η «ελευθερία» για καταναλωτισμό και επιφανειακή έκφραση του στυλ. Αγωνιζόμαστε αποσπασματικά για καθένα από εκείνα που αλλιώς θα πετυχαίναμε συνολικά ευκολότερα, αν αφηνόμασταν σε μια ουσιαστικότερη αναδιευθέτηση του τρόπου που λειτουργούμε ψυχολογικά και πνευματικά, καθένας και όλοι μαζί, σε βαθύτερο και πιο πρωτογενές επίπεδο της ύπαρξής μας.

Ζούμε σε μια μακρά εποχή στειρότητας και στασιμότητας για τον πολιτισμό σε πνευματικό, σε φιλοσοφικό, σε θεολογικό, σε κοινωνικο-πολιτικό και σε ιδεολογικό επίπεδο, με μικρή εξαίρεση την επιστήμη της ψυχολογίας ή μικρές θεωρητικές διαφωτίσεις στην κοινωνιολογία (που ήταν αναμενόμενα μετά τα τερατουργήματα των παγκοσμίων πολέμων) συγκριτικά με εποχές όπως ο Διαφωτισμός ή η Γαλλική Επανάσταση. Θεωρίες και αναλύσεις παρουσιάζονται σωρηδόν, αλλά δεν είναι τέτοιες που να αλλάξουν την τροπή των γεγονότων, να εξοπλίσουν ιδεολογικά μεγάλες ομάδες και τάξεις ανθρώπων, και να διαμορφώσουν ανατροπές δεδομένων και νέες, πρωτοποριακές, υγιείς συνθήκες για επιβίωση και πρόοδο. Την επιστημονική και τεχνολογική πυρετώδη έξαρση, την ντοπαρισμένη από τα οικονομικά και στρατηγικά συμφέροντα, δεν μπορούμε να τη μετρήσουμε σαν θετική πρόοδο, γιατί επιτείνει τα προβλήματα κοινωνικών ανισοτήτων και οδηγεί σε ουσιαστική αμάθεια μέσα από την αναπόφευκτη εξειδίκευση (ξέρουμε τα πάντα για το τίποτα). Το μεγάλο ποσοστό των ανθρώπων είναι εγκλωβισμένο στην οικονομική – κοινωνική αναδειξη και τον ταξικό ανταγωνισμό, λίγοι στην

ελίτ έχουν ξεφύγει και έχουν συγκεντρώσει όλο το πλούτο, ενώ κυριαρχεί μια γενική αδιαφορία για τις βαθύτερες βιωματικές αλήθειες που αυτόματα θα ενεργοποιούσαν τη διαφυγή από κάθε εμπόδιο κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής χαλιναγώγησης. Όσο δίνεται χρόνος σε συμφέροντα λίγων ισχυρών να ισχυροποιηθούν, τόσο η κατάσταση γίνεται πιο περίπλοκη. Η κατάσταση του ανθρώπου σήμερα μοιάζει με την κρίση της μέσης ηλικίας όπου ένας άνθρωπος καταλαβαίνει ότι πρέπει να αναλάβει πλέον τις ευθύνες του ολοκληρωτικά για να εκπληρώσει ή όχι το πεπρωμένο του, αλλά πλέον δεν έχει την ενεργητικότητα ούτε την έφεση της νεότητας, και έτσι δεν γνωρίζει μέχρι το τέλος του αν θα έχει κερδίσει την ευτυχία ή όχι.

Η κρίση δεν πρέπει να ερμηνεύεται μόνο σαν στιγμιαίος κίνδυνος, κάτι που απειλεί να εξαφανίσει άμεσα τον πολιτισμό μας, όπως ένας παγκόσμιος εφιαλτικός πόλεμος, μια κοσμική απειλή ή γεωλογικοί αρμαγεδώνες. Κρίση είναι και μια τέτοια δραματική (ή όχι τόσο εμφανής) ροπή των τάσεων, των χαρακτηριστικών, των βουβών αλλά ζωτικών λειτουργιών του πολιτισμού, που μπορεί να μας δώσει τέτοια τροπή ώστε σε μερικές δεκαετίες η πορεία του πολιτισμού να είναι τραγική. Γενιά τη γενιά οι «συνήθειες», τα βασικά χαρακτηριστικά που είναι κοινά για όλα τα έθνη, όπως η οικογενειακή γαλούχηση, η παιδεία, η κοινωνική και περιβαλλοντική κατάρτιση, οι ανθρώπινες σχέσεις, και τόσα άλλα, αν διαστραφούν ανεπανόρθωτα, τότε οι αλλαγές μπορούν να είναι καταστροφικές.

Κάποιοι μπορεί να υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε πορεία και κατάληξη είναι αποδεκτή, δηλαδή υποστηρίζουν μια ανήθικη σχετικοκρατία, όσο δεν επηρεάζονται οι τρέχουσες ανέσεις και ισορροπίες τους, όσο δεν εμποδίζονται τα ατομικά τους σχέδια τους. Ένα σπουδαίο βήμα θα ήταν να μπορούμε να διακρίνουμε και να σφραγίσουμε ξεκάθαρα, επίσημα και θεωρητικώς αξιωματικά την εγκληματική ιδιοτέλεια, τον αμοραλισμό, τον μισανθρωπισμό, που λειτουργούν κάτω από μάσκες και στο βάθος πηγάζουν από μία λατρεία της ωμής, κεκτημένης και αλαζονικής δύναμης. Αυτό θα ήταν μια μεγάλη απελευθέρωση για τον άνθρωπο και τις

μελλοντικές του επιτεύξεις. Τα εμπόδια σε όσα ονειρεύεται να πετύχει ο άνθρωπος δεν προκύπτουν μόνο από ατέλειες και ανεπάρκειες εξελικτικές, από προσωρινά ανολοκλήρωτες διαδικασίες όπως π.χ. η εγκαθίδρυση θεσμικών ή νομικών προστατευτικών και ρυθμιστικών πλαισίων παντού στον κόσμο ή η απαραίτητη γνώση και οργάνωση ώστε όλοι να έχουν μερίδιο σε νερό, τροφή και στέγη. Αν ήταν μόνο αυτά τα εμπόδια, τότε ήταν ζήτημα χρόνου να χτιστεί ένας επίγειος παράδεισος. Περισσότερο ζημιά κάνουν συγκεκριμένα συμφέροντα που έχουν δηλητηριάσει τον σημερινό άνθρωπο, μέχρι και σε επίπεδο ιδεών, μία τεχνητή ανακυκλούμενη και σκηνοθετημένη αναταραχή και θόρυβος, η δημιουργία μιας τέτοιας ψυχολογίας από τα «μεγάφωνα» των ΜΜΕ, τις ψευτο-τέχνες, τον καταναλωτισμό, την αστική αλλοτριωμένη επιβίωση, τον ανατροφοδοτούμενο ανταγωνισμό χωρίς τέλος, τον αποκλεισμό αυτογνωσίας και αυτάρκειας.

Η ζωντανή σχέση με τις ιδέες δεν είναι κάτι αφηρημένο, απόμακρο και μόνο για λίγους και εκλεκτούς. Αφορά τον μέσο καθημερινό άνθρωπο που μπορούμε να φανταστούμε ότι εκπροσωπεί όλη τη σημερινή ανθρωπότητα. Ο κόσμος των ιδεών, δηλαδή ένας πλούσιος, δυναμικός, έντονα κινητικός, ζωντανός και περιπετειώδης κόσμος, που κρύβει κινδύνους και παγίδες συχνά για τους μη οξυδερκείς, είναι καθημερινά εύκολα προσεγγίσιμος από τον καθένα μας με τη σκέψη, τη συμμετοχή, την ανιδιοτέλεια, τον μερισμό, την ευθύνη, την αγάπη με όρους ανθρωπισμού (θα ήταν υπερβολικό να πούμε «όχι μόνο ανθρωπισμού αλλά και ευρύτερου βιοκεντρισμού;»). Για παράδειγμα μία μητέρα εκπαιδεύεται και μεταμορφώνεται σαν χαρακτήρας τελικά από τη θέση μητρότητας, ακριβώς επειδή έχει ευαισθητοποίηση και προστατευτικότητα, ευθύνη, μητρική αγάπη, αγωνία για ένα δύο πλάσματα, τα παιδιά της. Όχι μόνο αυτό, αλλά είναι περίπου χρέος του καθημερινού ανθρώπου η σκέψη, αλλιώς είναι αναπόφευκτο το να «σκεφτούν κάποιοι άλλοι για λογαριασμό του».

Η ευρύτερη εικόνα στο παζλ της ανθρώπινης κατάστασης έχει διαμορφωθεί, ο άνθρωπος ακόμη και αυτή τη στιγμή έχει ήδη χάσει αιώνες επίγειας ευτυχίας, έχει πονέσει και ωστόσο το

χειρότερο είναι ότι δεν έχει διδαχτεί αποτελεσματικά από τον πόνο ή τη θνητότητα. Πόσοι σήμερα χωρίς αφέλεια ή γελοίες σκοπιμότητες μπορούν να βεβαιώσουν ότι τα κομμάτια του παζλ της ευρύτερης εικόνας του ανθρώπινου πολιτισμού δεν είναι τα τελευταία για αυτόν τον κύκλο, και ότι όταν στηθούν δεν θα αποκαλύψουν ακόμη πιο εφιαλτικές όψεις για το μέλλον;

**Σαρηνάκης Δημήτρης,
Μέλος της ΜΚΟ Σόλων**

Πρώτη δημοσίευση: 2 Ιουλίου 2015

(solon.org.gr)